

Lämpenemisestä hyötyviä tulokkaita

(Kopio APAJA-lehdestä 1/2008, sivu 7,
http://www.rktl.fi/www/uploads/pdf/apaja_108_netti.pdf)

Lauri Urho

Suomen nykyisellä alueella on tavattu kaikkiaan 99 kala- ja 3 nahkiaislajia (Kalalajit Suomessa, Selvityksiä 1/2008), joista monet elävät täällä levinneisyytensä ääri rajoilla. Ns. vierailijat esiintyvät meillä todella harvoin ja niitä voidaan pitää myös tunnustelijoina, jotka olosuhteiden muuttuessa suotuisammiksi levittäytyvät lähinnä eteläiseltä Itämereltä tai Pohjanmereltä katsastamaan elinmahdollisuuksia pohjoisempaan. Yksi tutkimusmatkailijoista on sardelli, johon ilmaston lämpeneminen selvästi vaikuttaa positiivisesti. Viimeksi kesällä 2007 näitä myös anjovis-nimellä tunnettuja sillikaloja saatiin mm. Tammisaaren vesiltä. Tämä lienee heijastumaa anjoviksen yleistymisestä eteläisellä Itämerellä lämpimän jakson aikana. Ilmastonmuutos tulee aiheuttamaan merkittäviä muutoksia kalojemme levinneisyyteen, runsauteen ja kasvuun.

Yleisen käsityksen mukaan ns. lämpimänveden lajit luultavasti hyötyvät ja kylmänveden lajit taantuvat. Näin ei välttämättä aina käy, sillä muitakin vaikuttavia tekijöitä on, esimerkiksi tulokaslajit voivat syrjäyttää alkuperäislajeja. Näin kävi Puolan rannikolla, kun sinne ilmestynyt mustakitatokko (*Neogobius melanostomus*) alkoi runsastua ja levittäytyä Baltian rannikkoa pohjoiseen. Suomessa tämä viimeisin tulokas tarttui pilkkiin vuonna 2005. Mustakitatokko on tullut Itämereen joko painolastivesien mukana tai luonnollisella tavalla jokien ja kanavaverkoston kautta Mustanmeren tai Kaspianmeren alueelta. On sinänsä outoa, ettei

mustakitatokosta ole tehty useampia havaintoja Suomessa; sen odotetaan yleistyvän ja vakiintuvan meillekin.

Suomen vesiin itse uineet ja sopeutuneet tulokaskalalajit ovat harvassa Viime aikoina ainoa tällainen lienee hopearuutana (*Carassius auratus m. gibelio*).

Se tunnistettiin Helsingin vesiltä vuonna 2005, vaikka mahdollisesti näitä hopeakylkisiä särkikaloja oli täällä jo vuonna 2001. Hopearuutana muistuttaa paljon ruutanaa ja pystyy myös risteytymään sen kanssa. Hopearuutana on nyt hyvää vauhtia yleistymässä Suomen etelärannikolla ja samalla levittäytymässä pohjoiseen. Se luultavasti levittäytyi meille uimalla Virosta, missä se saaliskalana runsastui räjähdysmäisesti 1990-luvulla. Hopearuutana lisääntyy läpi koko kesän ja selvästi hyötyy ilmaston lämpenemisestä ja vesien rehevöitymisestä. Ruutanan tavoin se selviää vähähappisessakin vedessä. Sen menestymistä edesauttavat erittäin tehokas lisääntyminen, nopea kasvu ja varhainen sukukypsyys. Erikoista hopearuutanan lisääntymisessä on se, ettei oman lajin koiraita välttämättä tarvita lainkaan. Triploidit hopearuutana naaraat voivat kutea esimerkiksi ruutanakoiraiden kanssa siten, että koiraan maiti pelkästään aktivoi munasolujen jakautumisen. Tyttäristä tulee äitinsä kopioita. Kalastajan ei tästä tarvitse välittää, sillä onkijan koukussa kilon tai kahden kilon hopearuutana tempoilee jo mukavasti.

Uusia tulokaslajeja on jo rajan takana Suomenlahdella levittäytymässä länteen päin, mm. rohmutoikko ja putkikuonotoikko, joista on odotettavissa enemmän haittaa kuin hyötyä. Sen sijaan satunnaisesta miekkakalasta siimaa kiristämässä voimme jo alkaa uneksia, sillä tämä taistelija yleistyi edellisten lämpimien kausien aikana mm. Tanskassa sekä ammatti- että vapaa-ajankalastajien saaliskalaksi, ja sitä on tavattu Vironkin vesiltä.